

Гораш І. С., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Вишновецька С. В., д.ю.н., доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ ЖИТТЮ І ЗДОРОВ'Ю ПАСАЖИРІВ ПРИ МІЖНАРОДНОМУ ПОВІТРЯНОМУ ПЕРЕВЕЗЕННІ

Заподіяння шкоди життю і здоров'ю пасажирів є підставою для виникнення правовідносин цивільної відповідальності, для застосування заходів якої при повітряному перевезенні необхідно мати чітке уявлення про правову природу зобов'язань, що виникають із заподіяння шкоди життю і здоров'ю пасажирів, про підстави і умови настання та звільнення від відповідальності.

Актуальними питаннями правового регулювання цієї сфери відносин є: визначення юрисдикції по розгляду вимог потерпілих, виявлення джерел міжнародно-правового регулювання відповідальності, вирішення колізій норм про відповідальність, практичне застосування і доктринальне тлумачення цих норм, вибір застосовного права, співвідношення джерел регулювання даної сфери, визначення періоду відповідальності перевізника, здійснення захисту прав пасажирів та інші. Вирішення цих приватноправових проблем у сфері відповідальності за заподіяння шкоди життю і здоров'ю пасажирів при здійсненні міжнародного повітряного перевезення є вкрай актуальним.

Водночас питання правової природи зобов'язань, що виникають із заподіяння шкоди життю і здоров'ю пасажирів міжнародного авіарейсу, колізійного регулювання, визначення періоду відповідальності перевізника, обчислення строків позовної давності, застосування форм захисту прав пасажирів залишаються малодослідженими як у вітчизняній, так і в зарубіжній юриспруденції.

Правове регулювання зобов'язань, що виникають із заподіяння шкоди життю і здоров'ю пасажирів при міжнародному авіаперевезенні, в даний час здійснюється переважно з допомогою матеріальних норм міжнародних актів (Варшавська і Монреальська конвенції). Водночас матеріальні норми не можуть вирішити всіх питань, а уніфіковане колізійне регулювання цієї сфери відносин відсутнє, тому постає питання про вибір правопорядку.

Зобов'язання, що виникають із заподіяння шкоди життю і здоров'ю пасажирів при міжнародному повітряному перевезенні, є деліктними і не залежать від оформлення договору перевезення. Проте критерій наявності

чи відсутності договірних правовідносин дозволяє класифікувати ці делікти на делікти, пов'язані з договором перевезення, і делікти, не пов'язані з договором перевезення.

На думку Т. С. Козлової, до відповідальності перевізника за наявності договору перевезення доцільно застосовувати функціональний принцип, що обмежує період відповідальності періодом виконання перевізником функцій за договором міжнародного повітряного перевезення. При визначенні періоду відповідальності перевізника за відсутності договору перевезення необхідно спиратись на територіальний принцип, що обмежує період відповідальності часом перебування пасажирів в певному просторі чи приміщеннях (період з моменту проходження на повітряне судно для цілей здійснення польоту до моменту сходження з борту повітряного судна) [1, с. 7]. Такий підхід автора видається достатньо виваженим і обгрунтованим. Отже, якщо функції відносно пасажирів за договором міжнародного повітряного перевезення закріплюються за перевізником міжнародними угодами, національними нормативними правовими актами і договором, відповідальність за їх порушення при настанні певних умов несе перевізник.

Деліктні правовідносини, що виникають з міжнародного повітряного перевезення, породжують питання про застосовне право. Наявність декількох іноземних елементів у правовідносинах свідчить про недоцільність при виборі компетентного правопорядку застосовувати один формальний критерій. На сучасному етапі при визначенні права, застосовного до вказаних правовідносин, доречно керуватись «гнучкою» колізійною прив'язкою – «найтісніший зв'язок», яка передбачає застосування права тієї держави, з якою дані деліктні правовідносини найтісніше пов'язані. Це відповідало б сучасним тенденціям, натомість Закон України «Про міжнародне право» закріплює колізійну прив'язку до права держави, у якій мала місце дія або інша обставина, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди, а також передбачає можливість вибору для сторін застосовного права, обмежуючи його при цьому правом держави суду [2].

Деліктні правовідносини, що виникли з міжнародного повітряного перевезення, яке носить транскордонний характер, доволі складно локалізувати на підставі будь-якої формальної колізійної прив'язки (місце заподіяння шкоди, місце настання шкідливих наслідків тощо). Зважаючи на це, вважаємо, що при визначенні права, застосованого до цих правовідносин, також доцільно керуватись «гнучкою» колізійною прив'язкою – «найтісніший зв'язок».

Виходячи з транскордонного характеру міжнародного авіаперевезення, можлива множинність суб'єктів у правовідносинах цивільної відповідальності на стороні перевізника. Монреальська конвенція вперше на міжнародному рівні закріпила обов'язковість

страхування відповідальності міжнародного авіаперевізника, що знижує ризик відмови від відшкодування з причин недостатності фінансових ресурсів у перевізника.

Перевізник несе відповідальність за життя і здоров'я пасажирів за правилами міжнародних актів за ті шкідливі наслідки, що обумовлені причинами, які мають прямий зв'язок із здійсненням повітряного перевезення.

Форми захисту прав пасажирів, які постраждали при авіаперевезеннях, можна класифікувати за критерієм суб'єкта, що здійснює захист, на юрисдикційну, що передбачає вирішення спорів судовими органами, і неюрисдикційну форму (претензійний порядок, переговори).

Література

1. Козлова Т. С. Правовое регулирование ответственности за причинение вреда жизни и здоровью пассажиров при международной воздушной перевозке: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Т. С. Козлова. – М., 2011. – 24 с.

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст. 422.

УДК 347:656.7.022.12(043.2)

Гурін Л. В., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В. М., старший викладач

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕРЕВІЗНИКА ЗА ДОГОВОРОМ ПОВІТРЯНОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ

Дослідження інституту відповідальності перевізника ускладнює міжнародний характер діяльності у сфері перевезень. Оскільки перевезення вантажу здійснюються в міжнародному сполученні, тобто коли повітряні судна, вилітаючи з однієї країни, здійснюють комерційну посадку в іншій країні, а сторонами договору міжнародного перевезення частіше за все є представники різних країн, питання відповідальності перевізника регулюється не тільки національним законодавством, але й міжнародними нормативними актами (багатосторонніми та двосторонніми угодами) у сфері цивільної авіації.

В Україні повітряні перевезення регулюються нормами Повітряного кодексу України [1], Цивільного кодексу України [2], Господарського кодексу України [3], Закону України «Про захист прав споживачів» [4], правилами повітряних перевезень та положення міжнародно-правових договорів.